

ἐξ οὗ καὶ δικαιούνται οἱ σώφρονες ἐκεῖνοι καὶ ἐγκρατεῖς συγγραφεῖς οἵτινες ἀπῆλθον τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς νεότητος ἀπὸ τῶν ἀδύτων τῶν ναῶν ἐνθα τὰ λεγόμενα μυστήρια τῆς πολυθεΐας ἐτελοῦντο, διότι ἐν τούτοις ἐνέβλεπον οὗτοι τὸν κίνδυνον ὃν διέτρεχεν ἡ τῆς νεότητος ἠθικὴ καὶ οὐχί, ὥς ἰσχυρίσθησάν τινες διὰ τὸν λόγον ὅτι ὑπὸ τὴν μυστικότητα τῶν τελετῶν ἐκείνων ἐκρύπτετο ὑψηλὴ διδασκαλία, μὴ προσιτὴ ἢ εἰς τοὺς σοφοὺς, τοὺς φιλοσόφους καὶ τοὺς ἐν γένει μεμυημένους, καὶ διὰ τῶν βραχυτάτων τούτων κατακλείομεν τὸν ἐν γένει λόγον περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐξ ἀπόψεως ἐκπολιτιστικῆς, φιλοσοφικῆς, ἠθικῆς κτλ., ἐπιφυλαττόμενοι ἵνα ἐφεξῆς μετενέγκωμεν τὸν λόγον ἐπὶ τὴν κοσμοκράτειραν Ρώμην, τὴν κυριαρχούσαν ἐν οἷς χρόνοις ἐπιφαίνεται ἡ χριστιανικὴ θρησκεία.

Ἀρχιμ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΠΙΑΝΝΑΓΚΑΣ

Λ Ε Μ Β Ω Ι Δ Ι Α

Χωρὶς θάλασσα δὲ ῥοιῶθω
τῇ ψυχῇ μου τὰ δροσιζῇ
τὸ ἀγέρι τὰ λαφρό,
ἄχ τὸ κύμα κάθε πόθο
κάθε σκέψι ἐξαγνίζει
μὲ τὸν ἄσπρο του ἀφρό.

Χωρὶς βράχο ἢ καρδιά μου
εἶν' ἡφραίστειο σθνομένο
δίχως φλόγα καὶ ζωή·
καί, σκορπᾷ τὰ ὄνειρά μου
σ' ἓνα κόσμος μαγεμένο
τῶν κυμάτων ἢ βοή.

Χωρὶς βάρκα ποῦ σαλεύει
σὰ νεφούλα χαδεμένη
μὲ τὴ λάμψι φεγγαριοῦ,
τῇ ζωῇ μου δὲ μαγεύει
γύρω μου εὐτυχισμένη
νύχτα τοῦ καλοκαιριοῦ.

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΜΙΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ἡ ἐνθους ἰέρεια τῆς Μούσης τῶν τόνων, ἡ τόσον ἐκτάκτως συνιδέουσα ἀξιοτάτην μουσικὴν διαίσθησιν πρὸς χαλυβδίνην θέλησιν, ἡ Διευθύντρια τοῦ ἐν Ἀθήναις ὁμωνύμου Ὁδείου κυρία Λίνα φὸν Λότνερ, προαγγέλλει τὴν ἴδρυσιν καὶ Δραματικῆς Σχολῆς. Ἡ εἰδήσις αὕτη μὲ πληροῦ χαρὰς διότι ἐν τῷ Ναῶ τῆς Ἀρμονίας ἡ Σχολὴ θὰ γείνη τι ἐναρμόνιον πρὸς τὰλλα, αὐτόχρημα καλλιτεχνικὸν ἴδρυμα, ἐν τῷ ὁποίῳ εἰς τοὺς βωμοὺς τῆς Μελπομένης καὶ τῆς Θαλείας θὰ προσφέρεται ἡ αὐτὴ εὐλαδὴς καὶ πρὸς τὰ ὕψη ἀναβαίνοντα θυσιά οἷα καὶ παρὰ πλεῖρως ἤδη εἰς τοὺς βωμοὺς τῆς Εὐτέσπης καὶ τῆς Πολυμνίας καὶ προσέτι διότι εἶνε ἡ ὀριστικὴ, ἐλπίζω, ἐκπλήρωσις μακροῦ ὀνείρου. Εἶνε τόσον φυσικὸν νὰ χαίρωμεν ὅταν βλέπωμεν λαμβάνον ζωὴν ἐν τῇ πραγματικότητι ὅ,τι ἐνομιζόμεν νεκρὸν, ἐνταφιασμένον ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῶν πόθων καὶ τῶν ἀναμνήσεών μας!...

Ἡ Σχολὴ αὕτη φέρει εἰς τὸν νοῦν μου ἄλλας δραματικὰς σχολάς. Κατὰ σύμπτωσιν ἔλαβα μέρος εἰς πάσας τὰς ἀποπείρας πρὸς ἴδρυσιν σχολῆς δραματικῆς ἐν Ἑλλάδι. Ἡ χεὶρ μου συμμετέσχε ὅλων τῶν ψηλαφήσεων, αἵτινες ἐζήτουν, εἰς τὰ σκοτεινὰ, μὲ λαχτάραν νὰ συλλάβουν ἐν ιδεῶδες, τὸ ἀσύλληπτον ιδεῶδες ἐθνικῆς σκηνῆς. Παρέστην εἰς τὴν πρώτην δειλὴν ἀνθῆσιν τῆς ἐλπίδος ἐν μιᾷ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου «Παρνασσού» καὶ εἰς τὸν βίαιον καὶ μυστηριώδη αὐτῆς θάνατον ὑπὸ τὴν ἐπίχρυσον λάμπιν τοῦ ἐθνικοῦ ἐμβλήματος, ἐν τῇ Βασιλικῇ Δραματικῇ Σχολῇ.

Ἄς ὁμιλήσωμεν σήμερον διὰ τὴν πρώτην δειλὴν ἀνθῆσιν τῆς ἐλπίδος.

Ὁ Σύλλογος «Παρνασσός» πρὶν στεγασθῇ τὴν ὥραιαν καὶ ἀλκιμον ἀκμὴν του εἰς τὸ περικαλλὲς μέγαρον τῆς ὁδοῦ Ἀγίου Γεωργίου, συνέλεγε τὰς δυνάμεις του εἰς μετριόφρονα μοιῳροφον οἰκίαν, ἀντικρὺ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν. Τὴν εἶχεν ἀποκτήσῃ μετὰ μόχθου καὶ κατὰ μικρὸν, μὲ τὸν ἀφθονον ἰδρωτὰ τῆς κτήσεως τῶν πρώτων κεφαλαίων. Κάτω, εἰς τὸ ἰσόγειον, — ὡς νὰ ἐσυμβόλιζε τὴν βάσιν ἐφ' ἧς ἐστηρίχθη ὁ Σύλλογος καὶ δὲν ἐκρημνίσθη — ἡ Σχολὴ τῶν Ἀπόρων Παιδῶν. Ἐπάνω, ἡ αἴθουσα τῶν ἀναγνωσμάτων, τὸ ἐντευκτήριον, ὅλα στενόχωρα ὡς ἐνδύματα παιδίου ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ αὐξήσις ἐκδαστάζει ὀρμητικὴ καὶ αἰφνιδία. Ρωμαλέα ὑπῆρξεν ἡ πλήρης χυμοῦ καὶ ἰκμάδος ἡδὴ τοῦ «Παρνασσού». Ἐν τῇ ἀκατασχέτῳ πρὸς ἐνέργειαν ὀρμῇ αὐτοῦ, ἡ προσπάθειά του ἐστρέφετο πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις, ἀνεπαύετο δὲ ἐναλάσσωσιν αὐτὸς κόπους.

Τῷ 1884 μετὰ τῆς ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας εἶχε δι-

οργάνωσιν τὴν περιώνυμον ἐκείνην ἔκθεσιν τῶν μνημείων τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ, μετ' ὀλίγον δὲ θαυμασίαν ἔκθεσιν ἀνθέων καὶ φυτῶν παρὰ τὸν Ἰλιστόν.

Εἰς τὰς πενιχράς ἰσογείους αἰθούσας τῆς Σχολῆς τῶν Ἀπόρων ἐφιλοξένησε καὶ ἔκθεσιν ζωγραφικῆς—ἡ θεία Τέχνη, ὡς ὁ Χριστὸς εἰς τὴν φάτνην, προσψάει ἐνίοτε τοὺς ταπεινοὺς, καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων, ἐφ' ὧν προσηλῶνοντο τὰς ἐσπέρας τὰ μουνδιασμένα βλέμματα τῶν ἀναλφάβητων, διήλθον τὰ ἐγχρωμα ὄνειρα τοῦ Γύζη, τοῦ Λύτρα, τοῦ Ἰακωβίδου.

Ἐπάνω, εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν, ὡς μυσταγωγία ἱερά εἰς τὸν διπλοῦν βωμόν Πατρίδος καὶ Τέχνης, ἐξετελέσθη πρώτην φοράν ἐν Ἀθήναις ὁλόκληρος ὁ Ὕμνος τοῦ ἐθνικοῦ μελοποιῦ, τοῦ Μαντζάρου. Καὶ ἐθαυμάσαμεν τὰς ἀστραπὰς τῆς ἐμπνεύσεως, καὶ διήλθε τὰς φλέβας ἡμῶν τὸ ῥίγος τῆς πατριωτικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς συγκινήσεως ἀφυπνίσαν τὴν ὑπαρξίν μας ὡς διπλοῦν ηλεκτρικὸν ρεῦμα.

*
* *

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1886 εἰς τὸ Τμήμα τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Συλλόγου, ὑπεβλήθη πρότασις πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Θεάτρου. Ἡ ἐπίκλησις ἀντήχησεν εἰς ὅλων τὰς ψυχὰς ὑπὸ τὸ κράτος δὲ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ συνέστη ἀμέσως ἐπιτροπὴ ὅπως «μελετήσῃ ἐιδικώτερον τὸ ζήτημα καὶ ὑποβάλῃ τάχιστα τὸ πόρισμα τῶν μελετῶν αὐτῆς», λέγουσι τὰ ποικίλα.

Τὸ τμήμα συνήλθε γοργῶς καὶ ἀπεφάσισε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ Ἑλληνικὸν Θέατρον διὰ καταρτισμοῦ ἐκ γνωστῶν παρ' ἡμῖν ὑποκριτῶν. Πρὸς τοῦτο ἐξελέχθη νέα ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ προέδρου τοῦ Καλλιτεχνικοῦ Τμήματος Ἰ. Ἰσιδωρίδου Σκυλίσσης, τοῦ ἀντιπροέδρου Σπ. Λάμπρου, τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου, τοῦ Ἰ. Πολέμου, ἐμοῦ καὶ τεσσάρων ἄλλων.

Ἐν τῇ ἐπομένῃ συνεδριάσει αἱ εἰδήσεις δὲν ἦσαν ἐντελῶς εὐχάριστοι. Αἱ χεῖρες αἱ ἀπλωθεῖσαι νὰ δρέψωσιν ἄνθη ἀπὸ τῆς πρώτης κινήσεως συνήντησαν ἀκάνθους. Εἶχε καταρτισθῇ μικρὸς θίασος ἐξ ἡθοποιῶν, ἀλλ' ἕνεκα ἀσυμβιβάστων ἀξιώσεων ἀπεσπάρσθησαν τινες καὶ ὁ θίασος ἐνεποίηε τὴν θλιβεράν ἐντύπωσιν ἐρείπιου νεοκτίστου, γεφύρας νεοπαγοῦς, ἧς ἐκρημνίσθη ἡ μία πλευρά.

Πνοὴ παγερά εἰσέπνευσεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Τμήματος, ἡ πνοὴ τῆς πρώτης ἀπογοητεύσεως, εἰς τινὰς δὲ ψυχὰς ὑπέισθη καὶ ἡ ἀποθάρσυνσις.

Ἀλλ' ὅταν ἐτέθη τὸ ζήτημα ἂν πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ ὀριστικῶς ἡ ἰδέα, ἡ ὀλιγοψυχία διὰ μιάς ἐξηφανίσθη καὶ ὁμοφώνως ἀπεφασίσθη νὰ ἐγκαρτερησώμεν εἰς τὸν δύσκολον ἀγῶνα. Ἀλλ' ἤδη ἡ μικρὰ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι μὲ τὸ παλαιὸν ὕλικόν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κτισθῇ νέον κτίριον καὶ ἀπεφασίσθη ὁ «καταρτισμὸς θεατρικῆς σχολῆς».

Τώρα τὰ πράγματα ἔδαινον γοργῶς, ἡ ἰδέα ἡ ποθεῖν καὶ ἀόριστος ἐπλησίαζε νὰ λάβῃ τὴν ὀριστικὴν μορφήν τῆς πραγματικότητος. Προεκλήρυνθη ἡ ἰδευσὶς Δραματικῆς Σχολῆς καὶ ὠρίσθησαν ἡμέραι ἐγγραφῆς.

*
* *

Μεταξὺ τῶν διαβατῶν, τοὺς ὁποίους συναντῶμεν καθ' ὁδόν, διακινῶμεν, χωρὶς νὰ τὸ φανταζώμεθα, ἀγνώστους τινὰς, ὅχι πάντοτε κομψῶς ἐνδεδυμένους, οἵτινες ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας των ἔχουν ἕνα μυστικὸν βωμόν, τοῦ ὁποίου τὸ πῦρ καίει σιωπηλῶς. Ἡ ψυχὴ των φιλοδοξεῖ τὸ ἐκ ναστοχάρτου στέμμα, τοὺς μεθύσκει τῶν μελλόντων χειροκροτημάτων ὁ ἦχος.

Ὅλοι αὐτοὶ εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Παρασσού ἐστησαν ὀρθοὶ οὔς, ὡς ὁ εὐγενὴς ἵππος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Σοφοκλῆς παραβάλλει τὸν Παιδαγωγὸν ἐν τῇ Ἡλέκτρῃ.

Ἡ εἰσιτήριος ἐξέτασις τῶν ὑποψηφίων ἤρχισεν εἰς ἐν δωματίον τοῦ ἰσογείου. Μοὶ φαίνεται ὅτι βλέπω ἀκόμη κακοφορεμένους τινὰς ὑπηρέτας ἢ μικροῦπαλλήλους καθήμενους ἔξω εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἀναμένοντας τὴν σειρὰν των καὶ νομίζω ὅτι ἀκούω μονότονον, ἄχρουν καὶ ψαλμωδικὴν φωνήν, ἀναγινώσκουσιν, οὐχὶ πάντοτε ἀπταιστως, γοαμμάς τινὰς τοῦ Γεροστάθου, τοῦ Σαΐνσπηρ ἢ τοῦ Μολιέρου, καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Σκυλίσσης παρεμβαίνουσιν ἢ διακόπτουσιν, παραινετικὴν ἢ ἐπιπληκτικὴν ὡς φωνὴν διδασκάλου.

— Διὰ τὴν προφέρεις τὸ νὶ gni καὶ τὸ λὶ gli; οὕτω τὰ προφέρουν μόνον οἱ Σλαῦοι καὶ οἱ Ἀλβανοί. Ὅστις θέλει νὰ γείνῃ ἡθοποιὸς πρὸ παντὸς πρέπει νὰ προφέρῃ ὀρθῶς καὶ νὰ μὴ φέρῃ ἐπάνω εἰς τὴν γλώσσάν του τὰς ἀνακινήσεις τῆς ἐπαρχίας του.

Ἐνίοτε ἡ ἀνυπομονησία καὶ ἡ δυσφορία τοῦ ἐξέσπων εἰς ἀγανάκτησιν.

— Μὰ αὐτὰ δὲν εἶνε ἐλληνικά! αὐτὰ εἶνε βαρβαρόφωνα!... δὲν γκζέρω!... δὲν ξεύρω πρόφερε! ἔ εἶνε τὸ σύμφωνον, ἀνθρωπε, ὅχι γκζί!... Ἄλλος πάλιν! ἔμφυχος λέγε, ὅχι ἐμβέχθος!...

*
* *

Ψυχὴ τῆς ὅλης ἐκείνης ἐργασίας ἦτο ὁ Ἰ. Ἰσιδωρίδης Σκυλίσσης. Ὁ παλαιμάχος τῶν γραμμάτων. Ἐχέτε παρατήρησιν πῶς παραμένει εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς ἡ ἐντύπωσις τῶν παιδικῶν ἢ ἐφηδικῶν χρόνων καὶ πόσον ἀγνώριστος μᾶς φαίνεται πολλάκις ἂν τὴν ἀποσπασώμεν ἀπὸ τὸ περιβάλλον της; Τὸ εἶδολόν μας παραμορφῶται σκληρῶς ἂν τὸ ἔδωμεν μὲ τὴν προοπτικὴν μεταγενεστέρως ἀντιλήψεως.

Ἀλλ' οἱ νεανικοὶ ὀφθαλμοὶ μας τότε δὲν ἀνέτεμνον τὸν Σκυλίσσην μὲ τὴν δύσπιστον ἀκριβολογίαν τῆς κριτικῆς, τὸν περιέβαλλεν ἡ συμπάθεια ἢ μὴ διδούσα πρὸς ἑαυτὴν λόγον. Ἀλλως δὲ ἦτο ὅλως ἰδιόζουσα μορφή τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων.

Ὁ Σκυλίσσης ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὡς ἐκδότης τῶν «Μυρίων Ὁσων» ἐν Παρισίοις ἢ τῆς «Ἡμέρας» ἐν Τεργέστη ὑπῆρξεν εἶδος φιλολογικοῦ πρέσβους τῆς Ἑλλάδος. Ἐβελξαν, πιθανῶς, τοὺς συγχρόνους του μερικὰ τραγούδια του, καὶ ἴσως εἰς μαραμμένα τινὰ χεῖλη ἐπανέρχονται ἀκόμη, ὡς ἤχῳ τῆς νεότητος, μὲ τὴν ἄλλοτε μεταλαγχόλλαν οἱ στίχοι:

Τῆς Μυρτιάς τὸ τραγοῦδι θὰ ψάλλω...

Εἶνε, φίλοι, σκοπὸς θλιβερός...

Ἀλλὰ διὰ τῶν μεταφράσεών του τῶν ἀριστοτεχνικῶν ἐπέδρασεν ἐπὶ δύο ἢ τριῶν γενεῶν περισσότερον οἰοδῆποτε ἄλλου Ἑλληνος ποιητοῦ ἢ πεζογράφου. Ἀπεκάλυψε νέους κόσμους. Εἰσεκόμισε νέον ὕψος, νέους τύπους συναισθημάτων, ὡς εἰσάγονται ἐκ τῆς Δύσεως αἱ ἐφευρέσεις καὶ οἱ νεωτερισμοί. Διὰ τῶν Ἀθλίων, τῶν Ἀποκρύφων τῶν Παρισίων, τοῦ Δὸν Κιχώτου, ἐγοήτευσε καὶ τὴν δυσκίνητον φαντασίαν τῶν ταπεινῶν καὶ τὴν ὀνειροπόλον καὶ αἰσθηματικὴν φαντασίαν τῆς νεότητος. Πόσοι Μάριοι καὶ πόσοι Τιτίκαι ἐδλάστησαν ἐν Ἑλλάδι καὶ πόσα στόματα ἐπιθύρσαν τὸν μεγαλοπρεπῆ καὶ κενὸν κατὰ βάθος ὀρισμὸν τοῦ ἔρωτος «Ἐρως εἶνε ὁ ἀσπασμὸς τῶν ἀγγέλων πρὸς τὰ ἀστρα!»

Ἀπὸ τὸν θαυμασμὸν πρὸς τὸν Οὐγγῶν, τὸν Θεοδώραν, τὸν Μολιέρου, ὑπελείπετο, οἰοεὶ φιλολογικὸν ποσοστὸν, μέρος τι καὶ εἰς τὸν μεταφραστὴν. Καὶ ἦτο δίκαιον· διότι ὁ Σκυλίσσης εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ συγγραφέως προσέθετε καὶ τὴν ἰδικήν του, ψυχὴν λεπτὴν καλαιπαιγμένην γλωσσοπλάστου.

* *

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατεῖχετο ὑπὸ δύο ψυχοπαθειῶν: τῆς ἀπλοποιήσεως τῆς γραφῆς διὰ τῆς καταργήσεως τῆς φιλῆς καὶ τῆς βαρείας, καὶ τῆς μορφώσεως ἀξίων τοῦ ὀνόματος ἡθοιοιῶν. Καὶ περὶ τῶν δύο ἔγραφεν εἰς τὰς ἐφημερίδας, ὡμίλει ἐν ἀναγνώσμασιν εἰς τὸν «Παρνασσόν», συνεζήτει μὲ τὴν ἀκούραστον ἐπιμονὴν τῶν ἰδεολήπτων.

Περὶ τῶν ἡθοιοιῶν ἔλεγε.

—Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν σέβονται διόλου τὸ κοινόν. Φρονοῦν ὅτι δὲν ἔχουν ἀνάγκη καμμιᾶς διδασκαλίας. Εἰς κανὲν μέρος δὲν αὐτοσχεδιάζονται οἱ ἡθοιοὶ ἐδῶ εἶνε ὅλοι αὐτοδιδακτοί. Ἐδῶ τὰ περιμένοντες ὅλα ἀπὸ τὴν φύσιν... Δὲν λέγω ὅχι. Εἰς τὴν ὑποκριτικὴν βεβαίως ἡ φύσις εἶνε τὸ κύριον. Ἀλλ' ἐπιτυγχάνομεν ἄραγε διὰ μιᾶς τὴν ἀνεπίπλαστον ἐκφράσιν τοῦ φυσικοῦ; Ξεύρετε τί λέγει κάποιος σοφός; «Εἶνε τὸσον φυσικὸν νὰ φέρεται κανεὶς ἀπλᾶ, καὶ τὸσον ἀπλοῦν νὰ φέρεται φυσικᾶ, καὶ ἐν τούτοις ἀπαιτεῖται κόπος ἀπειρος διὰ νὰ γνωρίζῃ νὰ φέρεται φυσικᾶ καὶ ἀπλᾶ.» Αὐτὸν τὸν ἀπειρον κόπον πρέπει νὰ ὑποστῇ ὁ ἡθοιοὺς, ἂν θέλῃ νὰ μάθῃ νὰ εἶνε φυσικός. Ἡ τέχνη λοιπὸν θὰ τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν φύ-

σιν. Ἐπειτα οἱ ἡθοιοὶ μας—οἱ περισσότεροι—δὲν ἔχουν ἰδέαν ἀρθρώσεως, στίξεως χρωματισμοῦ, καὶ ἐνῶ ὅταν ὁμιλοῦν διὰ τὸν ἑαυτὸν τῶν ὁμιλοῦν ὡς ἀληθινοὶ ἄνθρωποι, μόλις ὑποδυθῶν ἐν πρόσωπον ἢ φωνὴ τῶν προσλαμβάνει διὰ μιᾶς τὴν καθιερωμένην, στομφώδη, ἐπιτετηδευμένην ἀπαγγελίαν, ἡ ὁποία σᾶς δίδει τὴν διάθεσιν νὰ τοὺς δεῖρετε, ἂν εἴμπορεῖτε.

Ἐπὶ τῆς σκηνῆς κινοῦνται ὡς νευρόσπαστα μὲ ξυλινὴν ἀκαμψίαν ποδῶν ἢ μὲ πριονίσματα τοῦ ἀέρος. Τὰς ἀτελείας τῆς ἀνατροφῆς τῶν, ἡ ὁποία, κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπῆρξε πολὺ παρημελημένη, τὰς διατηροῦν ἐπὶ σκηνῆς, ἡ θαναυσότης προβάλλει ὑπὸ τὴν βασιλικὴν ἀλουργίδα, αἱ δὲ πριγκίπισσαι συμπεριφέρονται, πισταὶ πρὸς τὰς οἰκογενειακὰς παραδόσεις τῶν, — ὡς πλύστραι...

Ἐν ᾧ ὁ μακρὸς, ὀξὺς λιγανὸς τοῦ Σκυλίσσης ὑπεγράμμιζε νευρικῶς, ἔβλεπε παλμὸν εἰς τὰς φράσεις του, εἰς τὸν νοῦν μου ἤρχοντο οἱ περίφημοι λόγοι τοῦ Ἀμλέτου πρὸς τοὺς ἡθοιοὺς:

—ὦ, μὲ πειράζει κατὰκαρδὰ ν' ἀκούω ἕνα παλληκαρᾶν ἕως ἐκεῖ ἐπάνω, φουντωμένον καὶ φουσκωμένον νὰ μοῦ κατακουρελιάξῃ τὸ πάθος... Πρόσεχε νὰ συμφωνοῦν τὰ σχήματα μὲ τὰ λόγια καὶ τὰ λόγια μὲ τὰ σχήματα... Ὁ σκοπὸς τοῦ θεάτρου εἶνε νὰ κοατῇ τρόπον τινὰ καθρέπτην εἰς τὴν φύσιν... ὦ, μ' ἔτυχε νὰ ἰδῶ ἡθοιοὺς νὰ παριστάνουν καὶ νὰ χειροκροτοῦνται, ἐνῶ δὲν εἶχαν ὕψος ἢ σχῆμα οὔτε χριστιανοῦ. Θεέ μου συγχώρεσέ με, οὔτε εἰδωλόλατρου, οὔτε ἀνθρώπου. Καὶ ἐκορδόνοντο καὶ ἐξεφώνιζον ὡτὰν νὰ τοὺς ἄφησε μισοπελεκημένους κανεὶς λεπτοῦργὸς τῆς φύσεως. Τόσον αἰσχυρὰ ἐμμοῦντο τὴν ἀνθρωπότητα!

* *

Ἐνεγράφησαν 50 μαθηταί. Συνετάχθη κανονισμὸς τῆς Δραματικῆς σχολῆς καὶ τακτικὸς διδάσκαλος αὐτῆς προσελήφθη ὁ Λεκατσᾶς.

Ὁ Λεκατσᾶς διετῆρει ἀκόμη τὸ γόητρον τοῦ μακρόθεν ἐλθόντος ἐρμηνεύς τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ μαθόντος τὰ μυστικά του εἰς τὴν χώραν του, εἰς τὴν γλῶσσάν του.

Εἶχε πιστευθῇ, ἐπὶ τινὰ καιρὸν, ὡς ὁ ἀνακαινιστὴς τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Εἰς αὐτὸν ἀνετέθη ἡ πρακτικὴ ἀσκήσις· μέλη δὲ τοῦ Συλλόγου ἀνέλαβον τὰ λοιπὰ μαθήματα. Ὁ Ἀγγελὸς Βλάχος ἀνέλαβε τὰ μαθήματα τῆς ὑποκριτικῆς ἀναγνώσεως, ὁ Σπ. Λάμπρος τὴν ἱστορίαν τοῦ θεάτρου, ὁ Ἀριστομένης Προβελῆγγιος τὴν ἀνάλυσιν δραμάτων, ἐγὼ δὲ αἰσθητικὴν, ἰδίᾳ ἐν σχέσει πρὸς τὸ δράμα.

Ἡ σχολὴ ἔζησεν ἀρκετὺς μῆνας.

Ἐνθυμοῦμαι, ὑπὸ τὸ ἀσθενὲς φῶς μιᾶς λάμπας, εἰς τὴν μεγάλῃν αἴθουσαν, μορφὰς τινὰς καθημένας ἐπὶ παρατεταγμένων καθελῶν καὶ ἕνα ἀπὸ ἡμᾶς ὁμιλοῦντα ἀπὸ τοῦ βήματος πρὸς τὰς μορφὰς ἐκεῖνας ὡς πρὸς σκιάς. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι αἱ σκιαὶ ἔγειναν ἀραιότεραι, ἕως ὅτου

ἐξηφανίσθησαν. Ὅπως δὲ ἀόριστος μοι μένει ἡ αἰτία τοῦ θανάτου τῆς Σχολῆς, ἡ ἀνάμνησίς της ἀφυπνίζει ἐντός μου καὶ ὡς πένθος διὰ προσφιλεῖ ὑπάρξει ἀποθανοῦσαν χωρὶς νὰ ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς τὸ διατί...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΩΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΣΥΜΒΟΛΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

« Ἐδέχθην μετὰ τοῦ προσήκοντος σέβας τὴν « παρα τῆς προσκυνητῆς μοι Πανιερότητος κατα τὴν « κ' τοῦ παρελθόντος μηνος σταλθεῖσαν μοι ευχετικήν « τῆς ἀφ' ἧς εὐαγγελισθεὶς πρὸς καταρτισμὸν τοῦ « ὑπ' αὐτῆς ποιαινομένου λαοῦ εὐχαρῶν υπερμετρῶς. « Ἐλυπήθην ὅμως ὄχι ὀλιγώτερον, ἀφ' οὗ εἶδόν ὅτι « ἐκατηγορηθὴν πρὸς αὐτὴν τσουςτον ἀποτομῶς, ἐν « τῇ διαφθεῖρειν δηλ. τοὺς μαθητάς καὶ ἂν το κα- « κὸν ἦν ἀπροσδόκητον καὶ ἀγνωστον τὸ οἰ' οὗ, ἡ « λύπη ἤθελεν ὑπάρξει ἀσυγκρίτως μεγαλειτέρα. Εὐ- « ρέθην λοιπόν, ὡς οὐκ ἠδουλόμην, μεταξὺ οὗο κα- « κῶν ἢ νὰ μὴν ἀποκριθῶ εἰς τὴν προσκυνητὴν μοι « αὐτῆς ἐπιστολήν, καὶ νὰ καταοικασθῶ ὡς παρή- « κος, ἢ ἀποφεύγων τοῦτο νὰ γείνω κατήγορος, πράγ- « μα ἐναντίον καὶ τοῦ χαρακτήρος μου καὶ τοῦ επαγ- « γελματός μου. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὖοιν κακοῖν προκειμε- « νοῖν τὸ μὴ χεῖρον βέλτιστον, καὶ ἐπειδὴ ἡ φύσις ἐ- « νέβαλε νόμον ἀμεταδλήτον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀν- « θρώπου πρὸς υπεράσπισιν τῆς ἰδίας υπάρξεως, πρέ- « πον ἐστὶν νὰ ἀποφύγω τὴν σιωπὴν.

« Ἰάκωβος τοῦνομα (ὅστις ἦδη οἰκεῖ παρ' ὑμῖν) ἀ- « σκητῆς τὸν τρίωνα καὶ πνευματικὸς τὸν ἐπάγγελμα, « ἐφῆσεν εἰς τα ὧδε· ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Ἱρω- « αῶος, τίνοσ ἐνεκεν ἦλθεν εἰς τα ὧδε, διὰ τὴν Σμύρ- « νην, ἀπεκρίθη, εἰμί, ἐν ᾧ ἔφερε συστατικά γραμ- « ματα πρὸς το μείναι πνευματικὸς, ἐμείνεν ὡς ἐζη- « τει. Ἐγὼ βιασθεὶς ὑπὸ τῶν ἐνταυθα ἐξεφώνησα λο- « γον, καὶ οὗτος ἦν περὶ ἀγάπης, ἐνθα ἦν παρὼν ὁ « Ἅγιος Ἱρῳάδης καὶ αἱ διδασκαλοὶ τῆς πόλεως, ἀν- « ὄρες ὅληα δὴ πεπαιδευμένοι. Ὅπόσον ἐφάνη τοῖς « πᾶσιν ἀρετὸς καὶ ἰσῶς καρποφόρος, εὐχολον εἶναι « νὰ τὸ μαθῇ τις παρὰ τοῦ Ἀγίου Ἱρῳάδης. Μετὰ « μῆνας τρεῖς ἤρξατο οὗτος ὁ σεβάσμιος ἀνὴρ νὰ δι- « ασπέρνην ἐν τῇ πόλει ὅτι, ἐν ἐγὼ ἐξεφώνησα λόγον, « οὐκ ἦν περὶ θείας ἀγάπης, ἦν περὶ σαρκικῆς, του- « τέστι περὶ πορνείας, ὁ ἐστὶ περὶ τοῦ διαφθεῖρειν τοὺς « ἀνθρώπους κατὰ τὰ ἥθη. Ὡστε ἐκατηγόρει ἐκείνον « τὸν ὁποῖον εἰς τὴν ἐκφώνησιν ἐπήγει. Ὅποσον μοῦ « ἤψατο οὗτος ὁ λόγος εὐχολον εἶναι νὰ τὸ μαθῇ τις « παρὰ τοῦ Ἀγίου Ἱρῳάδης· ἂν στοχασθῇ τις βάλ- « λων ἑαυτὸν εἰς τὸν τόπον μου, ἐζήτησα κρίσιν· νὰ « στείλω λέγω τὸν λόγον εἰς τὸν προκάτοχόν τῆς « πρὸς τὴν τούτου ἀνάκρισιν· καὶ τέλος ἐσυγκατάνευ-

« σα νὰ γένῃ ἡ κρίσις παρὰ τῷ Ἀγίῳ Ἱρῳάδης. Αἱ « μεσιτεῖαι ὅμως τῶν Προεστώτων μὲ ἐμπόδισαν τοῦ « ἐπιχειρήματος. Ἐγὼ διὰ τὴν ἀναχωρῆσιν τῶν μα- « θημάτων, ἀνεχώρησα ἐντεῦθεν. Φθάσας εἰς τὰ « ὧδε ὁ Ἅγιος Ἱρῳάδης καὶ μαθὼν τὰ τούτου κατορ- « θώματα, ταῦτα ἦσαν πάμπολλα καὶ πολυειδῆ, τὸν « ἐδίωξεν ἐντεῦθεν. Ἀν ἡ φρόνησις τοῦ Ἀγίου Ἱρῳά- « δος ὅθεν ἐπρόλαμβάνει τὸ πρᾶγμα, ἤθελεν ἰδῇ τις « θρήνων ἀξία πράγματα!

« Σημειώσεώς ἐστὶν ἀξίον α'. ὅτι οὗτος ὁ σεβάσμιος « ἐξεφώνησε μετὰ ἀναδειατος, ὅτι οὔτε εἶπεν οὔτε « ἐφάνισθη τι κατ' ἐμοῦ· ὅ. ὅτι ἐδέχθη ἀφορισμὸν « παρὰ τοῦ Ἀγίου Ἱρῳάδης πρὸς τὸ μὴ εἰπεῖν τι « κατ' ἐμοῦ, ἐν ᾧ δηλ. ἔφερε τετράδιὰ τινα γραμμένα « ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἐμοῦ, ὡς αὐτὸς εἶπεν εἰς τινὰς, καὶ « ἄτινα, ὡς ἐμάθομεν ἐφῆσεν εἰς Κων/πολιν.

« Οὗτος ὁ ἀσκητὴς ἀναχωρῶν ἐντεῦθεν, ἐζήτηε « πλοῖον διὰ οὐδὲν μέρος, ἐμὴ διὰ τὸν Ἀθῶνα διὰ « νὰ ἀποφύγῃ ἰσῶς τὸν θόρυβον τοῦ κόσμου. Ἐπει- « ὅτι ὅμως καὶ ἐντεῦθεν ἀπετύγχανε τὸ σκοποῦ, ἐ- « δέσασθῃ, ἵνα ἀποπλεύσῃ εἰς Διον, ἐνθα δηλ. ἐγίνω- « σκεν, ὅτι ἦν ἀνὴρ κακῶς ἔχων πρὸς με (ἐκ τοῦ « διότι βέβαια ἐδλεπε τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς πῶς ἐγκα- « ταλίμπανον αὐτὸν καὶ ἤρχοντο εἰς τὴν τῶν Κουδῶ- « νων Σχολήν. Σημείον δὲ τῆς τοιαύτης διαθεσεως τοῦ « ἀνδρός, ὅτι οὐκ ἐπαύσατο ἀπὸ τοῦ διαπέμπεσθαι ἐπι- « στολας ἀνυπογράφως καὶ κατ' ἐμοῦ καὶ κατὰ τῆς « Σχολῆς).

« Ἐκείθεν ὡς φαίνεται ἀποτυχὼν πλοίου διὰ τὸν « Ἀθῶνα, ἐφῆσεν εἰς Κων/πολιν πρὸς τὸ συρράφαι « κατ' ἐμοῦ ὁράματα. Οὐκ ἐστὶν, ὅστις ἦλθεν ἐκ « τοῦ Ἀθῶνος, καὶ οὐ κατελεξε τούτου τοῦ σεβασμίου « ἀνδρός. Λέγεται ὅτι, πρὶν νὰ δεχθῇ τὸ ἀξίωμα τῆς « Ἱερωσύνης ἐκτέλει τα τῆς Ἱερωσύνης· ὅτι, δι' α' « ἐστὶν αἰσχρὸν καὶ λέγειν, ἀπείργεται τῆς ἐκτελέ- « σεως τῶν θεῶν μυστηρίων· καὶ τῷ ὄντι οὕτω ποιεῖ « ὅτι ἐξεφώνησεν ἀλλάξαι τὸ φύλλον, ὁ ἐστὶ μετῆρ- « μηνευόμενον, ἀρνήθηναί ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων « ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστὶν υἱὸς Θεοῦ καὶ ὁμολογήσει ὅτι « πίστις ἀληθῆς εἶναι ὁ Μωαμετισμός· ὥστε πρὸς « τὸ ἀποφυγεῖν τοὺς ραδδισμοὺς ὑπὸ τῶν πατέρων, « ἐφυγε βριαῶς ἐκ τοῦ Ἀθῶνος· ὅτι, ὅτι... Ἐι δὲ « καὶ παρεμπίπτει δισταγμὸς τις εἰς τὰ λεγόμενα, μι- « κρά τις ἐπιστολὴ μετὰ ἀφορισμοῦ πρὸς τοὺς εἰς τὸν « Ἀθῶνα Κοιλομουσιανούς ἤθελε φέρει τὸ πρᾶγμα ἐ- « πέκεινα ἀποδείξεως. Καὶ ταῦτα μὲν ἐξ ἀκοῆς· τὰ « δὲ δι' ὁράσεώς εἰσιν οὐχ ἥτιον ὀλιγώτερα, χωρὶς ὁ- « μως νὰ ἐκθέσῃ τις τὸ συνεχές τῆς μεταλήψεως καὶ « ἄλλα ὅμοια, ἤθελεν εἶπῃ ὅτι ἐκφωνεῖτο ἀναφαν- « δὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ τὸ, ὅποιος θέλει νὰ δημοσιευσῇ « τὰ ἁμαρτήματα τοῦ, ἅς ὑπάγῃ εἰς τὸν ἀσκητὴν ὁ « ἐστὶ διὰ πραγμάτων ἀφήρει τὴν ἐξομολόγησιν καὶ « κατεδίωκε τὸ μοναχικὸν τάγμα. Το νὰ κατηγορη- « ται λοιπόν τις ὑπὸ τοιούτου δὲν εἶναι καθαρὸς ἐπαι- « νός· Ὅμοιος τὸν ὁμοῖον φιλεῖ, ἀναγκαιῶς καὶ ἀνό- « μοιος· τὸν ἀνόμοιον μισεῖ. Ταῦτα λοιπόν ἤθελεν « ληφθῇ ὡς ἀπόκρισις εἰς τὸ, ἠκούσαμεν μετὰ πλη- « ροφορίας καὶ ἐδεδαιώθημεν.